

УДК 73 37.013

Сватко Ю. І.

КОНФЛІКТ ЯК ПРЕДМЕТ ЗНАННЯ

У статті на підставі заперечного і позитивного визначення конфлікту презентовано світову ієрархію рівнів конфліктності, а також конфліктну сферу буття у цілому.

Ключові слова: конфлікт, боротьба, суперечність, протилежність, різниця; смисл, меон; фізична форма буття, органічна форма буття, сенсуальна форма буття, перцептивна форма буття, імагінативна форма буття, когітативна форма буття, ноематична форма буття; конфлікт-зіткнення, конфлікт відчуттів, конфлікт сприйняття, конфлікт уявлень, конфлікт мотивів, конфлікт думки; конфліктна форма буття.

ПРЕАМБУЛА

... конфлікт може бути сильнішою спонукою для розумової діяльності, ніж бажання.
Н. Селсер. Раціональне та амбівалентне у соціальних науках [21, с. 7].

У своїй книзі, що стала одним зі знакових попереджень для сучасників про те, що звичний світ ХХ століття на їхніх очах завершується із суттєвим ризиком для їхнього ж життя, – так ось, у книзі «Кінець знайомого світу» відомий американський соціолог *Іммануель Валлерстайн* показово обмовився: «... усі рішення, що приймаються у суспільстві, опосередковані конфліктами – як між різноманітними цінностями, так і між різноманітними групами, які часто-густо виступають захисниками протилежних цінностей» [1, с. 118].

Можна по-різному ставитися до таких заяв, але не можна їх не помічати.

Проте проблема полягає у тому, що сам феномен конфлікту й досі, вже у «постконфліктну» добу цього «знайомого» [13–19], але історично майже завершеного Світу Людини [20], не має чіткого визначення. Інакше кажучи, він далекий від свого предметного й вірогідного усвідомлення, отже, від знання. Тож нині його іменем називають такі очевидно нетотожні речі, як «боротьба за цінності» (*Я. Озер*), «ситуацію суперництва» через «несумісні позиції» (*К. Боулдінг*), «незбіг інтересів» (*Дж. Бертон*), «серйозне погіршення чи загострення стосунків» (*Р. Касте*) або й узагалі «зіткнення двох суперечних, протилежних (?! – *Ю. С.*) гадок, світоглядів, переконань, позицій» (*І. Рахімова*).

Звісно, за цих умов важко побудувати справді несуперечну теорію конфлікту. Ось чому на часі – адекватне власному предмету визначення конфлікту, без чого неможлива ніяка *конфліктологія* як справжня наука про конфлікт, а можливе лише *конфліктознавство*, де «ерудиція у предметі» за визначенням переважає «строгу дедукцію» [11, с. 3].

Спробуймо бодай на крок підступитися до цієї проблеми, використавши для цього деякі феноменолого-діалектичні установки. Йдеться про ті методологічні установки, що дозволяють працювати з будь-якою річчю саме *по суті* – чи то на рівні нейтрального до будь-яких специфікованих світоглядних чи теоретичних настанов смислового опису (= феноменологічна установка), чи то на рівні адекватного смислового пояснення (= діалектична установка), яке буде тут стосуватися передусім феномену **КОНФЛІКТНОЇ ФОРМИ БУТТЯ**.

І. ЗАПЕРЕЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ КОНФЛІКТУ (ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ ЕКСКУРС)

Феноменологія є ейдетичним баченням предмета у його ейдосі... Щоб узагалі міркувати про річ, треба знати, що таке вона є.
О. Ф. Лосев. Філософія імені [3, с. 769].

Отже, перш ніж говорити про теорію конфлікту чи науку про конфлікт, треба мати точне знання щодо конфлікту як такого. Таке знання неможливо вивести з конкретних видів, форм чи типів конфлікту, його структурних складових, способів його розв'язання, з його логіки, граматики, риторики, стилістики та естетики або з історії розгортання конкретних конфліктів. Цих практичних, отже, завжди часткових моментів становлення конфліктної форми буття безліч – і самі по собі вони здатні лише остаточно заплутати дослідника, який таким чином зводитиме ціле до його окремих часток *resp.* упадатиме в ересь. Більше того, всі вони вирізняються, набувають свого справжнього значення й пояснювальної сили лише за однієї умови: коли ми *вже* достеменно, тобто саме по суті, знаємо, **ЩО ТАКЕ КОНФЛІКТ**, або що таке те ціле, частками якого є всі можливі конкретні конфлікти та способи їхнього аналізу чи розв'язання.

Але як нам отримати таке знання? Як забезпечити ту першу зустріч «свідомості, що мислить, із мислимим предметом» [3, с. 767], де той-таки предмет, потрапляючи до свідомості, у безлічі різноманітних своїх усвідомлень виявляє й відбиває у такий спосіб свій власний – і нічий інший – смисл?

Тут нам поки що не знадобиться жодна спеціальна *теорія* цього предмета. Натомість тут потрібно цілком дотеоретично, власне – безпосередньо, але саме *смысловим* чином побачити, описати й зафіксувати сам предмет з огляду на те, що він є саме він – і ніщо інше. Інакше кажучи, нам треба уздріти його в його ж власному смислі. У тому самому смислі, який – попри будь-які наші або чийсь інші світоглядні, свідомісні, перцептивні й узагалі психологічні *etc.* установки – залишається не моїм чи вашим смыслом, а смыслом саме цього – й ніякого іншого предмета. Адже якщо цей предмет і справді є, існує, це означає, що він тим самим 1) зафіксований як певна визначеність, отже, 2) відрізняється від усіх інших предметів, 3) тобто має певний кордон, 4) за яким, наче тло, постають *інші* йому предмети, 5) що на них він, утім, і визначається в усій власній неповторності й незвідності ані на що з того, чим не є він сам.

Нагадаю, що відрізняються речі одна від одної зовсім не тим, що в них є спільного, тобто не їхньою *речовинністю*. Тут вони цілком схожі між собою [4, с. 805–806]. Відмінні ж вони у тому, що дотичне до відмінності *як такої* й не зникає, навіть якщо зникнуть відмінні між собою сумка й олівець, коза й парасолька, Олена чи Андрій. Носієм й уособленням такої відмінності є **СМИСЛ** – і характерно, що в кожній з речей світу він *свій*. Тільки це й дозволяє нам упевнено впізнавати речі у будь-який момент їхньої історії, їхнього речовинного становлення: у різному кольорі, розмірі, матеріалі, кількості й часі.

Тому найперший і найважливіший кордон між речами саме смисловий – як єдина міра їхньої незалежності й самодостатності. Лише з огляду на цей кордон нам і може відкритися вся правда про конфлікт, а найперше про те, що **НЕ Є КОНФЛІКТОМ**. І розпочати тут варто із самої смислової форми буття.

Очевидно, що смисл як такий – це передусім **ВІДМІННІСТЬ**, те, чим речі *по суті* відрізняються одна від одної. Чи є така відмінність у конфлікті?

Безперечно, конфлікт уже самим фактом свого *іменованого існування* прямо передбачає сам себе – у тотожності собі й відмінності від усього іншого. Дійсно, він не цінність, не інтерес, не боксерський ринг і взагалі ніщо з того, що не є конфліктом. Тому конфлікт *дотичний* до відмінності й указує на неї, проте сам по собі не є відмінністю як такою. Тобто він не є тим специфічним *значенням*, яке має для знання покладання буттям свого власного не-буття.

Зрозуміло, що стіл як стіл відмінний від будь-якого не-стола: стільця, шафи, Австралії, планети Земля чи нас із вами. І я сам у власній самості, безумовно, відмінний від інших людей. Та чи перебуваю я тим самим із ними у конфлікті? Чи перебуває у конфлікті з Австралією чи автобусною зупинкою щойно згаданий стіл? Звісно, ні. Тож конфлікт сам по собі не є відмінністю.

Тоді, можливо, він є **СУПЕРЕЧНІСТЮ**? І що взагалі означає суперечність?

Смисл цієї категорії означає ситуацію, коли буття об'єднується, синтезується з не-буттям, але – засобами самого буття. Інакше кажучи, йдеться про те, що *біле* як таке можна покласти, стверджувати у його власних смислових кордонах задля визначення самого ж білого, а можна покласти і стверджувати, аби визначити те, що *поза* цими кордонами, тобто *не-біле*. У першому випадку вийде повний збіг буття із самим собою, або **ТОТОЖНІСТЬ**. У другому ж випадку отримується вже не саме буття, а справжній син-

тез буття й не-буття, але через покладання буття, тобто його власними засобами. Це й буде **СУПЕРЕЧНИСТЬ** як смисловий кордон між буттям і не-буттям, білим і не-білим, на тлі якого стає очевидним усе їхнє взаємне *заперечення* [6, с. 507–508].

Так ось, чи є конфлікт суперечністю? Зовсім ні. Те, що поряд із білим існує ще й смисловим чином задане ним самим не-біле, або те, що я своїм існуванням означую існування всіх можливих «не-я», логічно *resp.* з необхідністю зовсім не передбачає конфлікту між цими учасниками світового цілого.

Так само стоїть справа і з **ПРОТИЛЕЖНІСТЮ**.

За самою своєю суттю протилежність означає знову ж таки синтез буття й не-буття. Тільки тепер він проводиться вже в аспекті й засобами не-буття, тобто на його власному (сказати б, «привласненому» ним) кордоні. У випадку суперечності ми покладали *біле* як таке – і спостерігали, як таке покладання на кордоні усієї можливої білини задає те, що білим уже не є. Наразі ж ми так само покладаємо *не-біле* – й слідкуємо за тим, як на його межі, там, де воно є прямою антитезою, протилежністю білини, тобто *чорним*, виникає сама білина. Так на кордоні, зрозумілому як кордон не-білого, отже, не-буття по відношенню до білого, народжується **ПРОТИЛЕЖНІСТЬ** [6, с. 510–511].

Тож чи є конфлікт протилежністю?

Знову – ні. Те, що чорне існує поряд із білим, раз по раз так чи інакше реально об'єднуючись із ним у конкретних речах (наприклад, в офіційно-діловому дрес-коді), ніяк не передбачає саме по собі, що вони обов'язково перебувають у конфлікті. Якщо ж ми й узагалі зосередимося на кордоні як такому, незважаючи на те, належить він буттю чи не-буттю, а зважаючи на те, що він є справжнім *спільним* моментом того й іншого, тобто коли ми розглянемо синтез буття й не-буття засобами та в інтересах самого синтезу, отримана категорія теж не виведе нас на конфлікт. Адже це буде **РІЗНИЦЯ** [6, с. 511–512] – і ніякого конфлікту сама по собі вона теж не містить: *різні* речі вочевидь можуть мирно співіснувати одна з одною.

Тому годі шукати конфлікт у царині власне смислового буття. Категорії у принципі не стикаються, не сперечаються, не ворогують і не воюють між собою. Вони саме *співвідносяться*, або спілкуються, долаючи власну відмінність у неперервних, різноманітних, проте цілком одночасних актах *твердження, заперечення і збігу*. Іншими словами, вони синтезуються – й у такий

спосіб взаємопороджуються (звісно, не в гінекологічному сенсі, а в аспекті смислового оформлення, пояснення, вимагання, взагалі – логічного *постулювання*). З цієї точки зору конфлікт надто занурений у речовину життя, подрібнюючи й *фактично* ускладнюючи його – сам по собі цілком простий і прозорий – смисл.

Проте, з іншого боку, конфлікт не є й приналежністю світу чистих *фактів*, світу чистої речовинності як такої, світу не-смислу, точніше – світу справжнього **ІНОБУТТЯ** смислу, смислової полишеності, сирітства й п'їтьми.

Дійсно, *інше* смислу, тобто те, що насправді ніяк не є *саме по собі*, буквально не-сущє, або, як казав старий платонізм, $\mu\delta\acute{o}\nu$, – це суцільна невизначеність, відсутність чітких кордонів, притаманної смислу однозначності, власне – безмежність. Тут усе є позапокладеним одне одному, тобто тільки відмінним, проте без будь-якого знання про цю свою відмінність, тому що знання – це передусім **СМИСЛ** з усією його визначеністю і предметністю. У цьому сенсі суцільна невизначена плинність і мінливість меону – це справжнє **НІЩО** світу.

Чи є таким наш конфлікт? Ні в якому разі.

Конфлікт передбачає певність, межу, яку так чи інакше *заступають* сторони конфлікту, а в чистому меоні такої певності й обмеженості нема. Тож предметна галузь, окреслена у категорії конфлікту, лежить поза межами і чистого смислу, й чистого меону.

Поза – але де саме?

Логічно передбачити, що тут нам потрібна така «серединна» буттєва сфера, яка сама по собі вже не належить ані чистому смислу, ані чистому меону, а є їхнім тим чи іншим поєднанням, синтезом, власне – *дійсністю*. Розуміння цього очевидного факту дозволяє підступитися до *позитивного* визначення конфлікту через попереднє вирізнення цілої **КОНФЛІКТНОЇ ФОРМИ БУТТЯ** з відповідними різноманітними **РІВНЯМИ КОНФЛІКТНОСТІ**.

Варто лише постійно пам'ятати вже зроблені нами концептуальні «ходи». Отже, конфлікт народжується саме там, де смисл зустрічається з меоном, тож напружена «поняттєва» діалектика категорій загального й одиничного, відмінність між якими долається логічним запереченням, поступається місцем не менш напруженій «інобуттєвій» діалектиці цілого й частки [5, с. 4], де їхній фактичний незбіг обертається порушенням *гармонії* у загальносвітовій **ГРІ** [12, с. 92–93]. Тому він є платонівським «розбратом», «заступанням межі необхідного» [9, с. 135], або саме **КОНФЛІКТОМ** – як вирішенням проблеми

«легітимації наявного стану справ через подолання розбіжностей в оцінці його причин, умов і наслідків» [16, с. 77]. І ці «подолання» та «оцінка» зазвичай здійснюються у спосіб, прямо обумовлений відповідним ієрархічним щаблем розумно облаштованого світу з урахуванням приаманного йому рівня конфліктності.

II. ПОЗИТИВНЕ ВИЗНАЧЕННЯ КОНФЛІКТУ (ДІАЛЕКТИЧНИЙ ЕКСКУРС)

Треба дати спочатку систему ейдосів діалектики, що самообґрунтовуються, необхідну для мислення взагалі, для думки про будь-який предмет, а потім уже, у зв'язку з тими чи іншими фактами, які ви бажаєте осмислити, нанизувати на отриманий кістяк діалектики живе тіло фактів і цілісної дійсності.

О. Ф. Лосев. Античний космос і сучасна наука [2, с. 74].

Попередні міркування визначають напрям подальшого пошуку.

Конфлікти розгортаються не у світлому світі ідей і не у примарному світі безтямних і неперервних змін, а у дійсному, *так чи інакше*, отже – саме з різною мірою *інтенсивності* осмисленому, світі реальних речей. Їхнім своєрідним «нижнім» кордоном є суцільна неосмисленість і пільма голої матеріальності. Натомість їхній «верхній кордон» – сліпуча царина чистої ідеальності, де речі існують у своїй вихідній правильності й доцільності, тобто так, як треба.

Між цими кордонами пролягає «серединне» царство **РОЗУМІННЯ** – це уславлене Діотимою у Платоновім «Бенкеті» «між», μετὰξῆ. З огляду на присутній тут, у цьому реальному синтезі ідеї та матерії момент ідеальності, отже – визначеності й необхідності, а також момент матеріальності (меональності), отже – непевності й випадковості, зазначена світова сфера увиразнюється у вигляді стихійно-осмисленої (= дивовижно-символічної) *ступінчастої ієрархії* конкретних рівнів фактичного розуміння. Саме та ступінчастість і вимагає від нас надалі відтворити відповідну їй світову ієрархію конкретних – різноцінних! – **РІВНІВ КОНФЛІКТНОСТІ**, що оформляють специфічну – не фізіологічну, психічну, історичну, соціальну *etc.*, а саме **КОНФЛІКТНУ ФОРМУ БУТТЯ**.

На *нижньому* полюсі цієї ієрархії у згаданому синтезі світла й пільми, смислу і факту, ідеї та матерії, свідомості й самозабуття смисл для себе буде присутнім цілком *заперечно*. Це означає, що речі тут перебувають у полоні власної

меональності, смислової знеятими, відсутності будь-якого знання про те, чим або ким вони є *по суті*. Саме ж це знання не зникло як таке¹, проте знаходиться неначе *поза* речей. Інакше кажучи, воно представлене цілком від'ємно – як певна, але *мнима* величина. То є *фізична форма буття*, справжнє «поза-себе-буття» [3, с. 657]. І вся ця фізика світу, все це світове самозабуття має бути тлом для вельми специфічних форм і проявів конфліктності.

І навпаки, на *верхньому* полюсі згаданої світової *ієрархії* **РІВНІВ КОНФЛІКТНОСТІ** ми очікуватимемо на зустріч із конфліктом у ситуації повного оволодіння смислом усією меональною сферою речі, усією її речовинністю. Тут річ остаточно отямлюється, себто зустрічається із самою собою, є сама собою настільки, що нічого іншого у ній і взагалі нема. Вона є самою собою – для самої себе і для всього іншого, що не є вона сама, або є для себе справжнім **ЗНАННЯМ**. То є *ноематична* (= *свідомісна*) *форма буття*, або справжнє «знання себе як себе і іншого теж як самого себе» [3, с. 672]. І тут, у світі чистої думки, очевидно, виникає своя, дуже специфічна «зона конфліктності».

Між тими двома смисловими полюсами й розгортається істинне життя конфлікту. Приди́мося ж до нього уважніше.

Отже, найперше ми зустрічаємося з конфліктом у **ФІЗИЧНОМУ БУТТІ**. Якщо світ чистого смислу – це суцільна неперервність, самовіднаходження і свобода самовизначення, то у фізичному світі панують, відповідно, суцільна перервність, самозабуття і випадковість будь-яких визначень взагалі. Смысл тут є зовнішнім речам. Речі не відають себе і здатні лише на хаотично-перервний рух, ніяк не визначений зсередини, проте підкорений зовнішнім фізичним «силам». Такі невизначені речі не знають власних кордонів, отже – приречені на постійні зіткнення. Ці суцільні й цілком випадкові **ЗІТКНЕННЯ** – стик у стик – і є конфліктами у фізичному світі, де йде «війна всіх проти всіх».

То є конфлікт між фактично випадковими, тобто незаними для себе речами, адже випадковість – це саме факт у світлі смислу, проте розглянутий без самого смислу з усім його власне смисловим, отже, цілком необхідним самообґрунтуванням [7, с. 182–183]. У цьому конфлікті-зіткненні речі не знають ані себе, ані іншого, ані самого факту такого незнання. Вони виступають як механічна сума часток речовини, або **МЕХА-**

¹ Бо тоді у нас була б царина чистого меону, де ніякої певності, у тому числі й конфліктів, не може бути за визначенням.

НІЗМИ, що знаходяться під зовнішнім керуванням цілого – власного, але невідомо як і ким приписаного їм смислу. Тому результат конфліктів-зіткнень – механічне *додавання* або *віднімання* речовини, або саме різноманітні **МЕХАНІЧНІ ДЕФОРМАЦІЇ**, внаслідок *катастрофічної гри стихій* у цілком зовнішньому для всіх них середовищі. Очевидний приклад такого зовні безтямного конфлікту-зіткнення – зустріч із Чебаркульським небесним тілом у небі над Челябінськом 15 лютого 2013 року.

Отже, фізичні речі перебувають «поза себе». Це означає, що діалектика прямо вимагає відповіді на питання: звідки ж виникає знання про це «себе»?

Зрозуміло, воно виникає не з самих фізичних речей. Потрібно, щоб речі почали віднаходити себе в іншому, тобто хоч якось знати себе, але – в іншому, й тим потроху виходити з цієї своєї фізичної нестями. А це й означає, що ми підіймаємося з рівня **НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ** на рівень **ОРГАНІЧНОГО БУТТЯ**, де зустрічаємося з механізмом **ПОДРАЗНЕННЯ**.

Це є суто зовнішнє знання іншого (1), власне – знання без знання самого факту такого знання (2), а також без знання себе (3) й без факту такого знання (4) [3, с. 661]. Та це вже не механізм із його суто механічними ж деформаціями, а **ОРГАНІЧНЕ СІМ'Я** [3, с. 662], здатне, хай усе ще негативно – через зовнішні стимули, проте виявляти себе через відображення тих чи інших якостей подразника. І тоді конфлікт як зіткнення перетворюється на **КОНФЛІКТ-ПОДРАЗНЕННЯ** – як суцільну війну організмів за виживання, коли «побудова складних біологічних молекул стає можливою за рахунок руйнування інших молекул у ході метаболічних процесів» [10, с. 58].

У конфлікті-подразненні органічна річ-зародок визначається через реагування на зовнішнє «інше» – **ДОВКІЛЛЯ**. Тож наслідок такого конфлікту – не механічне додавання-віднімання, а множення-ділення, тобто **ОБМІН РЕЧОВИН**, у ході якого рослинні організми живляться, ростуть, розмножуються й переживають різноманітні спадкові зміни (мутації), аби врешті-решт обійняти своє місце у біогеоценозі як складові різноманітних рослинних співтовариств.

Отримане тут «знання іншого» діалектично передбачає відповідь на питання: «Для кого ж це загадкове “інше” є саме іншим?». Тобто органічне буття з його конфліктами-подразненнями (точніше, конфліктами подразнень!) владно вимагає для власного розрізнення, прояснення й

розуміння перейти від «знання «іншого» (без знання факту цього знання)» до «знання себе самого (правда, все ще без знання факту цього знання)» [3, с. 662].

Так ми зустрічаємося із **СЕНСУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ БУТТЯ** й, відповідно, з феноменологією **ВІДЧУТТЯ** саме як «знання себе й іншого без знання факту цього знання» [3, с. 663].

На відміну від рослини, тварина не просто знає «інше» – вона знає саме себе в іншому, але не рефлексує з цього приводу. Тож вона відчуває біль, «проте не знає, що це біль, і що вона його відчуває» [3, с. 663]. Отже, тут річ ще більше отямлюється від стану, коли смисл узагалі не знав себе.

Між тим, ця зустріч зі смислом усе ще не є зустріччю із *власним* смислом, тож і орієнтація у зовнішньому просторі не перетворюється на самопізнання, залишаючись ототожненням себе з іншим собі на рівні тваринного рику. І тоді конфлікт подразнень перетворюється на **КОНФЛІКТ ВІДЧУТТІВ**. Він набуває форми неперервного *пристосування* до зовнішнього тваринному організму довкілля через полювання (ролі хижака-жертви), паразитування, некрофілію (труподство) *etc.* у невиліній для організму, отже – необхідній грі **ЖИТТЄВИХ ІНСТИНКТІВ**.

Проте залишається актуальним питання, чий це інстинкти, – і діалектика владно вимагає, аби поряд із самозабуттям як віднаходженням себе в іншому мислити річ у стані *самовіднаходження*, повернення до самої себе. Тут ми і потрапляємо до царини **НОЕТИЧНОЇ ФОРМИ БУТТЯ** й, відповідно, феноменології **МИСЛЕННЯ**. Тільки мислення й дозволяє мислити саме відчуття та інші буттєві форми в усій їхній своєрідності й значущості для пізнання².

Так на світовій сцені, вбираючи у себе всі попередні етапи, вперше з'являється **ЛЮДИНА** зі знанням себе і знанням факту цього знання, тобто тим, що зазвичай називається **САМОСВІДОМІСТЮ** [3, с. 665].

Тут ми переходимо від першої до другої сигнальної системи і вперше зустрічаємося з людським **СЛОВОМ**. Але шлях це довгий, тож діалектика вимагає, аби перш ніж віднайти себе у собі, навчитися віднаходити себе в іншому. Тільки тепер це віднаходження має бути осмис-

² Очевидно, що у самих відчуттях взагалі не треба нічого мислити, а бажано з різною мірою безпосередності бачити, чути, відчувати *etc.* Тут питання «чому?», «що?», «де?», «коли?» і «як?» завжди є різними саме «за фактом» питаннями. Тож, скажімо, для відповіді на питання «З чого це походить?» емпірику-«натуралісту» часто виявляється задосить простого вказівного жесту.

леним – саме як *себе* в іншому, інакше ми не перейдемо від тваринних відчуттів на якісно новий рівень. Так у межах ноєматичного рівня відкривається **ПЕРЦЕПТИВНА ФОРМА БУТТЯ** й, відповідно, феноменологія **СПРИЙНЯТТЯ**.

На відміну від сліпого відчуття сприйняття – це «знання іншого плюс знання себе, причому перше дається розчленовано, а друге продовжує нерозрізненно текти» [3, с. 670]. І це зіткнення між мисленнєвим порядком і фіксованим каналами перцепції чуттєвим безладом перетворюється на знаттєвий **КОНФЛІКТ СПРИЙНЯТТЯ** – як конфлікт розсудку й відчуття. Так народжується проблема **ВІРОГІДНОСТІ** знання, прямо поставлена *Платоном* у «Теететі» [8]. Справжній наслідок конфлікту сприйняття – принципово бездоказова **ВІРА** в існування чуттєвих речей світу як підстави для вирізнення себе. Саме наявність / відсутність такої бездоказової віри й визначає всю гостроту цього конфлікту.

Проте осмислене віднайдення себе в іншому передбачає знання того, що саме ми там шукаємо. Інакше кажучи, розумне знання себе в іншому потребує віднаходження себе у самому собі через осягання результатів чуттєвого сприйняття – як іншого, проте саме у собі. Це інше-у-собі як знаттєво представлений *образ* результатів сприйняття, справжній *об'єкт* для *суб'єкта*, це, додам, «знання себе як іншого-у-собі» і є **ОБРАЗНИМ УЯВЛЕННЯМ**.

Так ми досягаємо **ІМАГІНАТИВНОЇ ФОРМИ БУТТЯ**.

Тут річ ще більше отямлюється від важкого меонального сну і вперше починає співвідноситись із самою собою – хай навіть через посередництво «іншого», яке, втім, відтепер визначається вже як «своє», привласнене інше. Тож зіткнення на рівні імагінації – це знаттєвий **КОНФЛІКТ УЯВЛЕНЬ** як конфлікт із собою з приводу внутрішнього середовища, або **КОНФЛІКТ МОТИВІВ**. Так народжується **ГАДКА**, що – саме в силу власної неостаточності – потребує незалежного від будь-якої речовини, будь-якої іншості *арбітражу* **РОЗУМУ**. В обивательській свідомості такий конфлікт виступає як **ДУШЕВНІ ПЕРЕЖИВАННЯ**, справжнім наслідком яких є **ПОТЯГ ДО ЗНАННЯ**. Оскільки ж мається на увазі знання іншого як самого себе, цей потяг у філософії називається **ЛЮБОВ'Ю**, або синтезом знання і життя засобами знання.

Саме цей потяг і дозволяє реалізувати споглядальна, або **КОГІТАТИВНА, ФОРМА БУТТЯ**, тобто «знання іншого собі як себе самого» [3, с. 672]. Тут все інше речі є для неї її ж *власним* іншим, власним оточенням, в якому вона

знову і знову зустрічається із своїм *відображенням*, реально перевизначається, так що всі ці визначення виявляються насамперед її *самовизначеннями*, або справжнім спілкуванням речі як живої самосвідомості із самою собою. Тож конфлікт тут виглядатиме як таке неперервне й цілковито самообґрунтоване, отже, достеменне **САМОСПІВВІДНЕСЕННЯ** й тим самим самозаповнення й самоствердження – із постійним самопокладанням й одночасним самовіднаходженням речі в усій її повній і вірогідній дійсності, отже, й *справжності*.

То є жадана мить *зустрічі* речі із самою собою – і вона має вигляд смислового синтезу *самопородження* й *самоототожнення* та фактичного синтезу *страждання* й *задоволення*. Тут річ потерпає у героїчному потягу віднайти себе у будь-якій мислимій іншості взагалі, натомість відразу й задовольняється тим, що вся ця мислима іншість і є вона сама. Тож таке внутрішньо напружене кругообертання розумної речі навколо себе самої нараз постає справжнім **ДЕРЗАННЯМ** духу у віднаходженні самого себе.

Отож, зіткнення на рівні мисленнєвого споглядання, або когітації, гранично являє себе як конфлікт щодо відповідності між **ЗНАННЯМ** і **ЖИТТЯМ**, в якому знання береться у перспективі свого остаточного життєвого втілення, а життя – у перспективі свого остаточного знаттєвого визначення. Це справжній конфлікт із собою з приводу самого себе. Наслідком такого **КОНФЛІКТУ ЖИВОЇ ДУМКИ**, або **КОНФЛІКТУ В ІСТИНІ**, може стати *розумна повнота життя* у всій його справжності, або **БЛАЖЕНСТВО МУДРОСТІ** як життєво втіленого знання і знаттєво визначеного життя.

Досягання / недосагання такого блаженства як реального віднайдення себе серед світу врешті-решт і перетворює передуючий йому конфлікт на розумно-життєвий конфлікт між **СТРАЖДАННЯМ** і **ЗАДОВОЛЕННЯМ**. Долучитися до нього, ступаючи попередніми поверхами конфліктної форми буття³ і відтак переходячи від безтямно-руйнівної «війни всіх з усіма» до мудрого «постконфліктного» спілкування у знанні, й означає по-справжньому прожити власне життя. На жаль, таке блаженство випадає не всім.

³ Пор. загальну ієрархічну структуру конфліктної форми буття, де конфлікт саме й виявляється подоланням гармонійної «межі необхідного» гесп. міри на тлі розумних засад життя: фізичний конфлікт-зіткнення – органічний конфлікт подразнень – сенсуальний конфлікт відчуттів – ноєматичний конфлікт думки (перцептивний конфлікт сприйняття – імагінативний конфлікт уявлень – власне ноєматичний конфлікт в істині).

Список літератури

1. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / Иммануэль Валлерстайн. – М. : Логос, 2004. – 368 с.
2. Лосев А. Ф. Античный космос и современная наука // Бытие – имя – космос / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1993. – С. 61–612.
3. Лосев А. Ф. Философия имени // Бытие – имя – космос / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1993. – С. 613–801.
4. Лосев А. Ф. Вещь и имя // Бытие – имя – космос / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1993. – С. 802–880.
5. Лосев А. Ф. История античной эстетики: Итоги тысячелетнего развития : в 2-х кн. / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1994. – Кн. 2. – 604 с.
6. Лосев А. Ф. Самое само // Миф – Число – Сущность / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1994. – С. 299–526.
7. Лосев А. Ф. Диалектические основы математики / А. Ф. Лосев // Хаос и структура ; сост. А. А. Тахо-Годи и В. П. Троицкий. – М. : Мысль, 1997. – С. 5–608.
8. Платон. Тэстет // Платон. Собр. соч. в 4 т. / Платон. – М. : Мысль, 1990–1994. – Т. 2. – 1993. – С. 192–274.
9. Платон. Государство // Собр. соч. в 4 т. / Платон. – М. : Мысль, 1990–1994. – Т. 3. – 1993. – С. 79–420.
10. Пригожин И. Время, хаос, квант / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М. : Прогресс, 1994. – 272 с.
11. Рождественский Ю. В. Введение в культуроведение / Ю. В. Рождественский. – М. : ЧеРо, 1996. – 288 с.
12. Сватко Ю. И. Великое Без-различное (введение в философию игры) / Ю. И. Сватко // Философия языка: в границах и вне границ ; Ю. С. Степанов, Ю. И. Сватко, М. Серр и др. – Х. : Око, 1999. – [Т. 3–4]. – С. 33–97. – (Международ. сер. монографий).
13. Сватко Ю. І. «Європа+»: на шляху до культури миру (нове тисячоліття і його виклики) / Ю. І. Сватко // Україна – Європа: назустріч новому тисячоліттю (права людини, мир, демократія, толерантність, взаєморозуміння між народами). – К. : Stylos, 1999. – С. 4–20.
14. Сватко Ю. І. «Європа+»: на шляху до культури миру? (Слідами «невигідної чесноти») / Ю. І. Сватко // Europejskie modele tolerancji. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2001. – S. 117–133.
15. Сватко Ю. І. Європейський Світ Людини: його максими і конфлікти / Ю. І. Сватко // Конфліктологічна експертиза: теорія і методика. – К. : [Т-во конфліктологів України], 2006. – Вип. 5. – С. 74–81.
16. Сватко Ю. І. Per aspera ad pacis, або Конфлікти в галузі державного мовлення і державного управління очима класичної риторики / Ю. І. Сватко // Філософія комунікації : Філософія. Психологія. Соціальна комунікація. – 2009. – № 1. – С. 76–89.
17. Сватко Ю. І. Право на освіту в контексті глобальної кризи, «Цілей розвитку тисячоліття» і автономії університетів / Ю. І. Сватко // Наукові записки НаУКМА. – 2009. – Т. 97 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 3–12.
18. Сватко Ю. І. Віртуальність. Час. Мова / Ю. І. Сватко // Наукові записки НаУКМА. – 2011. – Т. 115 : Філософія та релігієзнавство. – С. 3–7.
19. Сватко Ю. І. Перспективи філософської освіти в Україні у світлі стратегічних завдань ЮНЕСКО в галузі філософії / Ю. І. Сватко // Філософська освіта в Україні: історія і сучасність : колективна монографія. – К. : Аграр Медіа Груп, 2011. – С. 230–288.
20. Сватко Ю. І. Картина світу і освіта світу: коментар до Програмного документа ЮНЕСКО «Велика програма І – Освіта» на 2012–2013 рр. / Ю. І. Сватко // Наукові записки НаУКМА. – 2012. – Т. 136 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 3–13.
21. Smelser N. The Rational and the Ambivalent in the Social Science / N. Smelser // American Sociological Review. – 1998. – Vol. 63. – № 1. – P. 5–32.

Y. Svatko

CONFLICT AS A SUBJECT MATTER OF KNOWLEDGE

In the article, based on the negative and positive definitions of conflict, a worldly hierarchy of conflict levels is presented, as well as the conflict realm of being as a whole.

Keywords: conflict, contention, contradiction, opposition, difference; meaning, maenon (μῆδν) ; physical form of being, organic form of being, sensual form of being, perceptive form of being, imaginative form of being, cogitative form of being, noematic form of being; conflict-confrontment, conflict of senses, conflict of perception, conflict of representation, conflict of motives, conflict of thought; conflict form of being.

Матеріал надійшов 26.03.2013